

RICCARDO RAVIZZA – ROBERTO TODERO

**I PIASTRINI DEGLI IMPERI CENTRALI
Germania ed Austria-Ungheria**

(Riccardo Ravizza, [h. n.], 2020. 90. o. ISBN 979-12-200-7486-5)

A közelmúltban számos, az osztrák–magyar haderő I. világháborús felszerelésével foglalkozó mű látott napvilágot olasz szerzők tollából. Az első ilyen jellegű kötet közel 20 éve jelent meg Siro Offeli munkájaként⁸, de meg kell említenünk Pierpaolo Cocianni 2012-es, az osztrák–magyar rohamsisakokról írott művét⁹ is. Legújabbban a négy olasz szerző által jegyzett *Der Gaskrieg im Ersten Weltkrieg*¹⁰ című könyvet kell kiemelni, annál is inkább, mivel azt az osztrák Verlag Militaria jelentette meg jó nevű szakkönyv-sorozatában. Ez utóbbi munka ráadásul már nemcsak olasz, hanem német és angol nyelven is hozzáférhető.

E sorba illeszthető a Riccardo Ravizza – Roberto Todero szerzőpáros 2020-ban megjelent munkája, amely a központi hatalmak, ezen belül a Német Császárság és Ausztria-Magyarország személyi azonosító jegyeinek, avagy dögceduláinak átfogó bemutatását tűzte ki célul.

A 90 oldalas mű két részre oszlik: első felében a német, a másodikban az osztrák–magyar azonossági jegyekkel ismerkedhetünk meg. A szerzők mindkét részben az alapoktól kezdik a bemutatást, ennek megfelelően az első ismertetett típus a német 1869 M azonossági jegy, amelynek első „éles bevetésére” az 1870–71-es, Franciaország ellen vívott háborúban került sor. Ezzel együtt az összes 1918-ig bevezetett német azonosságijegy-típust ismerteti a könyv, általában egy-egy oldalpáron, rajzokkal és tárgyfotókkal gazdagon illusztrálva. Nagy hangsúlyt kap a jegyeken olvasható kódok értelmezése, ezért külön fejezetet szenteltek az alkalmazott rövidítések megfejtésének. Önálló oldalpárt kapott az azonossági jegyek felfüggesztéséhez használt zsinór, ugyanis – a békeidős előírások szerint – a zsinórok színezése azon német tagállam zászlajának színeivel történt, amelyik haderőben az adott katona szolgált. Érdemes megemlíteni a német császári haditengerészetnél használt 1880 M azonossági jegyet, amelyet nem egyszerűen a nyakba akasztva, hanem a zsinórt az egyik kar alatt átvetve kellett viselni.

A német haderőnél szokás volt a nyakban hordott azonossági jegyet egy erre a célra készült bőrtokban viselni, ebből is számos példányt láthatunk a kötetben. Külön feje-

⁸ Siro Offelli: *Le armi e gli equipaggiamenti dell'esercito austro-ungarico. Dal 1914 al 1918.* Vicenza, 2001–2002.

⁹ Pierpaolo Cocianni: *Gli elmi Austro-Ungarici nella Grande Guerra.* [H. n.], 2012.

¹⁰ Egidio Rossi – Marco Pisani – Andrea Brambilla – Ariberto Osio: *Der Gaskrieg im Ersten Weltkrieg.* Wien, 2021.

zetet kaptak azok a számmal ellátott azonosító lemezek, amelyeket a német hadifogyóanyagokban őrzött katonáknak kellett a bal felkarjukon hordani. A kötet első részét tizoldalnyi tárgyfotos képmelléklet zárja le.

A kötet második része igen alapos áttekintést ad az osztrák–magyar azonossági jegyekről, és ugyancsak a kezdeteknél indul azok bemutatása. Mint ismeretes, a Monarchia haderejében 1875-ben rendszeresítették a papírból készült igazolványjegyet, amelyet egy összehajtható fémtokban tároltak. Viselni nem a nyakba akasztva kellett, hanem a nadrág jobb zsebébe téve, egy külön e célra kialakított zsebecskében, zsinaggal a nadrág gombjához rögzítve. Bár a megoldás távolról sem volt tökéletes – például a tok semmilyen védelmet nem jelentett a nedvességgel szemben –, az I. világháború végéig érdemben nem változtattak rajta.

A háborút a Monarchia katonái az 1875-ben bevezetett azonossági jeggyel kezdték, a sárgarézből készült tok helyett azonban hamarosan vaslemezből vagy hadiféméből készített darabokat kezdtek kiadni, ezek számos anyagváltozatban és kivitelben készültek. Volt arra is példa, hogy a tok zsanéját is elhagyták, egyszerűen a lemez összehajtásával lehetett „becsukni” azt. Komolyabb újítást az 1916-ban bevezetett változat jelentett, amely a korrózió ellen eloxált vaslemezből készült, és külön zárófüleccsel látták el. A tokba kerülő papír adattartalma is változott, az alapadatok mellett a katona által megkapott védőoltásokat is be lehetett jegyezni. A papír esetleges rongálódása miatt egyes információkat elkezdtek beütni vagy bevézni a tok fém anyagába.

Létezett kereskedelmi forgalomban megvásárolható, elsősorban a tisztéknek szánt jegytok is. A könyv ezeknek is külön fejezetet szentel, hiszen az igényes kivitelű, uralkodói névjellel, címerrel stb. díszített jegytokok ma már ritka kincsnek számítanak a múzeumok és a gyűjtők számára egyaránt.

Egyes hadikitüntetésekhez létezett kis méretű, a jegytokban tárolható igazolvány, a kötetben erre is láthatunk példákat. A szerzők az osztrák–magyar témánál is hangsúlyt fektettek az igazolványjegyeken olvasható rövidítésekre, az egyik oldalpáron ezek jó része is megtalálható.

A második részt ugyancsak képmelléklet zárja le, ezúttal 15 oldalon tanulmányozhatjuk a számos változatban készült osztrák–magyar azonossági jegyeket, illetve tokokat. Számos ritkaság is bekerült ebbe a válogatásba, egyebek mellett az osztrák pénzügyőrség egy tagjának kiállított azonosítójege, valamint az Ausztriában felállított önkéntes lövész alakulatok számára készült egyedi jegytok. A kötet képanyaga rendkívül gazdag, tárgyfotos és archív felvételek terén egyaránt. Épp ezért meg kell jegyezni, hogy az illusztrációkat nagyjából magángyűjtők adták össze, köztük magyar gyűjtő is hozzájárult a munkához. A fenti körülményből fakad a kötet egy hiányossága: mivel az egyes gyűjtők maguk fotózták le a tárgyaikat, a képanyag minősége kissé hullámzó, bár szerencsére nem zavaró mértékben.

A munkát bibliográfia zárja, külön-külön a német és az osztrák–magyar részhez használt forrásokkal.

Összességében a szerzőpáros gazdagon illusztrált, átfogó művet alkotott a témáról, amelyet mintegy 90 oldalon, jó minőségű puha kötésben, szép papíron vehet kézbe az olvasó. Sajnálatos módon a könyv csak olasz nyelven jelent meg, ami eléggé behatárolja az érdeklődők körét. A téma való tekintettel igen öröndetes lenne, ha a közeljövőben napvilágot látna egy német vagy angol nyelvű kiadás is.

Bálint Ferenc

UROŠ KOŠIR – MATIJA ČREŠNAR – DIMITRIJ MLEKUŽ (ED.)

**REDISCOVERING THE GREAT WAR
Archaeology and Enduring Legacies on the Soča and Eastern Fronts**

(Routledge, Abingdon, 2019. 251 o. ISBN 978-1-138-28266-7)

A kötet egy kiadványsorozat része, melyet Nicholas J. Saunders, a Bristol Egyetem oktatója és Paul Cornish, a londoni Imperial War Museum kurátora szerkeszt *Material Culture and Modern Conflict* címmel. A sorozat interdiszciplináris módon közelít a 20. és 21. századi konfliktusok kulturális örökségének újraértékeléséhez, miközben radikálisan új irányzatú fórumot nyújt a modern konfliktusok kutatásához, amely a régészetre, az antropológiára, a had- és művészettörténetre, a földrajzra, valamint a muzeológiára és az örökségtudományra támaszkodik. Ennek megfelelően a szerzők különböző tudományterületekről érkeztek, felfedezhető közöttük régész, antropológus, történész, geográfus, de még amatőr kutató is.

A kötet a sorozat bemutatásával kezdődik, ezt követi a tartalomjegyzék, illetve az illusztrációk és a táblázatok jegyzékei, a sorozat szerkesztőinek előszava, valamint az egyes tanulmányok szerzőinek rövid bemutatása. A 14 tanulmány sorrendjében következetesebb rendezési elv nem igazán fedezhető fel.

Michael Relph és Nicholas J. Saunders jegyzi a *The Italian Front on the Soča (Isonzo): A British officers' military tour in 1923* című tanulmányt, amelyben a brit katonatisztek olaszországi utazásáról számolnak be. 1923-ban azzal a céllal utazott az 5 katonatiszt Olaszországba, hogy különféle szempontok alapján megvizsgálják az Isonzó-front néhány helyszínét. A Brit Hadseregben hagyományosak voltak az ilyen jellegű túrák, melyek során egy-egy csatateret, hadszínteret bejárva levontak bizonyos következtetéseket. Az Army Staff College szervezte Camberley-ben az utazásokat, melyek aztán időlegesen abbamaradtak a világháború miatt, de 1920-ban újraindultak. Az ilyen utazásokról készült jelentéseket a hadtörténészek nagyobbreszt figyelmen kívül hagyják, pedig több szempontból is értékes források lehetnek. A beszámolóban a terep adottságainak leírása és az egykori események tanulmányozásán túl egyéb apróságokról is olvashatunk, mint ahogy egy turistáknak készülő útikalauzban szokás.